

„... hányszor haladunk el holmi kerítések, korhadt
deszkapalánkok, agyagból döngölt sáncok,
tégla-, beton- vagy vasfalak mellett!
Nem is gondolunk arra, mi lehet mögöttük.”

Alekszander Szolzsenyicin

Juhász György

A terrormerénylettől a délvidéki magyar népiirtásig A Csubrilovics-terv

Nem úgy van az, hogy a partizánok vagy az NKVD-sek maguktól elkezdnek vérengzeni, gyilkolni. Nem bizony! Minden népiirtást, tömeggyilkosságot, genocídiumot megterveznek, mind politikailag, mind katonailag, és mind mögött ott áll az ideológia és az azt megtestesítő személy vagy csoport. A katyni erdőben kivégzendő lengyel tisztok névsorát Lavrentyij Berija tette Sztálin asztalára. Rákosi nem ment volna semmire Péter Gábor, Gerő Ernő és Farkas Mihály nélkül, miközben az ideológiai háttérét Révai József biztosította. Kádár mellett ott állt Papp János, Biszku Béla és Apró Antal, s nekik zárt Aczél György.

Az 1944. október 17-én Versecen „tábort verő” Jugoszláv Népfelszabadító Hadsereg mindenható ura, J. B. Tito mellett fősorakozik Ivan Rukavina, Kosta Nadj, Ivo Lola Ribar, Alekszandar Rankovics. A generál-stáb azonnal elrendeli Bácska, Bánság és Baranya területére a katonai közigazgatás bevezetését, ami a délvidéki magyarság számára a rémség és rettegés, a halál és a megsemmisítés hónapjait jelenti egészen 1945 tavaszáig. Csak egy ember nincs ott, nincs jelen, csak a szelleme, „tudományos” munkássága, egész addigi élete, tevékenysége. Ő Vasza Csubrilovics, akinek nem árt, ha minden magyar ember megtanulja a nevét.

Szarajevó, 1914 júniusa

Az 1897-ben Boszanska Gradiskában született Vasza Csubrilovics, Danilo Ilic hatására már gimnazistaként csatlakozik Szarajevóban az Ifjú Bosznia (Mlada Bosna) nemzeti-forradalmi diákszervezethez, amely a Fekete Kéz (Crna ruka) szerbiai illegális terrorszervezet hathatós támogatásával alakul meg a bosnyák fővárosban a XX. század első éveiben. A szervezet 1908 (Bosznia-Hercegovina annexiója) után aktivizálódik: tüntetések élharcosa, röplapokat terjeszt és merényleteket szervez állami hivatalnokok ellen Horvátországban és Boszniában, a „szerb nép idegen uralom alóli felszabadítása” érdekében. Leghírhedtebb akciójuk a Ferenc Ferdinánd trónörökös és felesége elleni merénylet, amelyben Gavrilo Princip mellett részt vesz Muhamed Mehmedbasics, Nedeljko Csabrinovics, Danilo Ilic és a Csubrilovics testvérek, Veljko és Vasza.

A merényletben közvetlenül részt vevők mellett az Ifjú Bosznia anarchista szervezet csúcsvezetőségének (10-12 fő) tagja még Trifko Babezs, Dobroszav Jevdevics, ideológusuk Vladimir Gacinovics és... ..és a katolikus horvát születésű, majd boszniai szerb íróvá váló, később jugoszláv identitású Ivo Andrić.

Az első világháborút kirobbantó merénylet elkövetőit, egy kivételével, elfogják és bíróság elé állítják a hatóságok. A gyilkos lövéseket leadó G. Princip sorsa közismert (1918-ban a therezienstadti börtönben végez vele a tuberkulózis). Vasza Csubrilovicsot csak fiatalkorúsága miatt nem ítélik halálra, 16 év börtönt kap. Andrićot -aki nem vett részt közvetlenül a merényletben- is letartóztatják, de még a háború vége előtt szabadlábra helyezik.

Börtön után egyetem

Az Osztrák–Magyar Monarchia szétesése után Csubrilovics is kikerül a börtönből és Belgrádba megy, elvégzi az egyetemet, és 1922-ben történész diplomát szerez.

A páratlan nyelvtelenséggel Andrić is továbbtanul. Andrić ugyan nem szerette a Monarchiát, de azért annyira nem utálta, hogy ne a grazi egyetemen doktoráljon 1924-ben. Andrić a Jugoszláv Királyságtól (1929-től hívják így az országot) sincs elragadtatva, de azért annyira nem utálja, hogy ne szegődjék annak diplomatájává. A második világháborút közvetlenül megelőző időszakban már hazája nagykövete a III. Birodalom fővárosában, Berlinben. Itt és ekkor kezdi el írni leghíresebb művét a Híd a Drinán-t (Na drini tyuprija), és Belgrádban fejezi be 1945-ben. Andrić a kommunistákért sem rajong igazán, de azért annyira nem utálja őket, hogy ne lenne tagja háború utáni első Szövetségi Szkupstinának (Parlament). Az irodalmi Nobel-díj elnyerése (1961) után már visszavonultan él Belgrádban, de azért tagja lesz a szerb, a horvát és a szlovén tudományos és művészeti akadémiának és több külföldi irodalmi társaságnak is. A szerbek Andrićot, a horvátok pedig Miroslav Krležát (1893-1981) tartják a délszláv „író pápának”. Olvasásszociológiai adatok szerint azonban mindkettőjük népszerűsége és ismertsége rohamosan csökken és területileg korlátozódik.

De mit csinál ezen évtizedek alatt „hősünk”, Csubrilovics?

Gimnáziumi tanárként helyezkedik el Karlócán (Szremski Karlovci), majd doktorál Belgrádban 1929-ben. 1934-től már egyetemi docens, és ekkor kerülnek szakmai érdeklődésének a homlokterébe a nemzeti kisebbségek. Több dolgozata és tanulmánya is megjelenik, ezek közül az egyik, a leghírhedtebb Az Albánok kiűzése (Isterivanje Albanaca, Bg.1937) címet viselő, nyíltan rasszista, szélsőségesen albánellenes úgynevezett első memorandum. A háború alatt internálják a pánszláv eszméket hirdető egyetemi oktatót, de 1943-ban ismét szabadon engedik. 1944-ben írja meg a Mein Kampf-i gondolati alapvetésű, úgynevezett második memorandumát A kisebbségi kérdés megoldása az új Jugoszláviában címmel, s juttatja el azonnal a partizán hatóságokhoz '44 októberében.

Gyűlölet, erőszak és kegyetlenség

A nyomtatási formátumtól függően 14–18 oldalas dokumentum bevezető szakasza taxatív megjelöli a délszláv népek fő ellenségeit: „Főleg a németeket, magyarokat, arnautákat (albánokat), románokat, olaszokat.”. Ezek a népek, –állítja a szerző– úgy kerültek érintkezésbe a délszláv területekkel, hogy elfoglalták azokat az Adriától a Karavankákig, és „a 18. és a 19. században Ausztria német és magyar telepeseikkel népesítette be Vajdaságot, Horvátországot és Szlavóniát.”. (Minden szó után nem tehetek SIC! jelet – J.Gy.)

Csubrilovicsot nem zavarja az ezeréves Magyar Királyság, nem zavarja az Osztrák–Magyar Monarchia sem, nem érdekli az Olasz Királyság. Nem, ő szerb történész, aki megállapítja, hogy a [kisebbségek] „már az 1912 és 1918 közötti háborúban úgy viszonyultak hozzánk, hogy más érdemeltek volna.”. Ezt a kronológiai-geográfiai vakrepülést még fokozni is tudja egyetemi doktorunk, ugyanis: „Amikor 1918-ban létrejött Jugoszlávia (inkább SHS- Királyság.) ... Ekkor nagy területeket veszítettünk, amelyeken már száz éve etnikai fölényben voltunk, saját országunkon belül viszont nagyszámú idegen népet kaptunk, ...”. Az idézett sorok és megállapítások már cáfolatra sem érdemesek, mert mindezeknek pont az ellenkezője igaz, mint ahogy annak a nemzetiségi paradicsomi állapotnak is, amit Csubrilovics így foglal össze: [1918 után] „A kisebbségeknek minden joguk megvolt, teljes oktatási autonómiát élveztek, (Édes Istenem! J.Gy.) és joguk volt a kulturális kapcsolatok ápolására nemzetükkel.” Mivel csak ezen

egy mondat cáfolata szétvetné e rövid írás kereteit, azt javaslom a tisztelt olvasónak, hogy a délvidéki magyarság két háború közötti, dokumentumokkal alátámasztott történetét, Csuka János azonos című monográfiájából tekintse át! Ezek után úgy adjuk vissza a szót Csubrilovics „professzornak”, hogy művéből már csak a magyarokra vonatkozó részeket idézzük. Megtudhatjuk, hogy: „A magyar katonaság már 1941 áprilisában mészárlást végzett Újvidéken, Zomborban és a titeli járásban... *...Telepes családok ezreit, akiket nem végeztek ki, magyarországi gyűjtőtáborokba hurcolták, ahol nagy részük odaveszett (Kiemelés J. Gy.) A számítások szerint Bácska megszállása idején 20-25 000 szerbet öltek meg.*”. Ezért „El kell őket távolítani az országunkból, mert rászolgáltak.”.

A saját művét referátumnak nevező szerző a szórvány magyarságot „számúzhetőnek”, „beolvashatónak” és „szétezhetőnek” tartja, a csak rá jellemző „cizellált igehasználattal”, és összegezve megállapítja, hogy a „kisebbségi tömbök” megsemmisítéséhez: „a feltételek [ehhez] rendkívül kedvezőek.”. Mikor, ha nem 1944 őszén?

A háború végén marxista tanokat is hirdető Csubrilovics már sorolja is a friss szovjet „eredményeket”, utalván a karélokra, a Turkesztánba költöztetett koreaiakra és kínaiakra, de nem felejtkezik meg a Sztálin által kitelepített lengyelek, ukránok és beloruszok tömegeiről sem. Ezért hát nem is csoda, hogy: „Különösen nagy reménységgel vagyok a testvéri Szovjetunió iránt –írja Csubrilovics, majd folytatja:„...joggal remélhetjük, hogy a testvéri Szovjetunió segíteni fog, hogy a kisebbségi kérdést úgy oldjuk meg, mint ahogy ő teszi”. Erőt merítve a sztálini modelltől, az Antikrisztus szinte fölkiált: „Kezdjük a Vajdasággal!” Miért is? Mert „Horgostól és Szabadkától Zentán, Topolyán és Kulán át Újvidékig található az ország legnagyobb magyar etnikai tömbje. Az 1941-ben volt mintegy félmilliónyi magyarból majdnem 300 000 él a Bácskában... *...A körülbelül félmillió magyarra és németre csak valamivel több, mint 300 000 szerb, horvát és szlovák jut.*” Ez az első olyan állítás, amivel nem vitatkozhatunk.

Véres megoldás, Csubrilovics módra

„Először is hangsúlyozom, hogy az ilyen háborúk a legalkalmasabbak az ilyen problémák megoldására... *...Amihez békeidőben évtizedek vagy századok kellenének, háború idején pár hónap vagy év elegendő... *...Ha meg akarjuk oldani ezt a kérdést, addig tehetjük, amíg a háború tart.*” Pár sorral lentebb pedig már a betelepítéssel kibővítve folytatja háborzongató javaslatait: „...A katonaságnak még a háborús tevékenység idején *tervszerűen és könnyörtelenül* meg kell tisztítania a nemzeti kisebbségektől a vidéket, melyeket a mi népességünkkel szándékozunk betelepíteni.” Erre a „dicső” munkára „A népfelzabáló hadsereg és a partizánegységek Főparancsnokságá”-t szánja a szerző, aki osztályszempontokat is érvényesítene a magyarsággal szemben: „a katonaság részéről történő tisztogatásokon kívül” javasolja még a kisebbségi jogok kollektív elvételét, hadbíráskodást a legcsekélyebb vétségért, gyűjtőtáborok létesítését, teljes vagyonekzást, és biztos, ami biztos alapon „családjukat szintén táborba kell küldeni”.*

Azt hihetnénk, hogy a kakofón-ördögi partitúra legalább itt befejeződik, de nem, mert szerzője kegyetlenül pontosan üt még egyet a bevert szög fejére azzal, hogy: „Egész Európát kész tények elé állítjuk!”. És miként? Csubrilovics szerint: „Most sokkal alaposabban, nagyobb komolysággal és tudományos módszerekkel kell hozzájárítani a kolonizációhoz.”

Záró gondolatok és záradék

Miután a kitelepítéssel végzett a szerző, rátér a betelepítés mikéntjére is, úgy hogy közben leleplezi a Szerbiában a két háború között uralkodó állapotokat: „1918-tól kezdve alkalmam

volt figyelemmel kísérni azoknak a minisztériumi hivatalnokoknak a munkáját. Igen gyorsan korrumpálódtak, elbürokratizálódtak, s a minisztérium éveken át nem a kolonisták, hanem a hivatalnokai miatt létezett. A régi Jugoszlávia egymilliárd dinárt fordított az agrárreformra, a t a hozzáértők számításai szerint viszont ebből csupán kétszázmilliót kaptak a kolonisták, nyolcszázmilliót pedig elnyeltek a hivatalnoki fizetések... ...Korrupció pedig az ilyen munkáknál, ahol idegen vagyonok millióival rendelkeznek, mindig volt és lesz is.” Ebben a kérdésben sem vitatkozhatunk Csubriloviccsal, aki, mielőtt kitenné a pontot dolgozata végére, még fölhívja a figyelmet arra, hogy „Tömegeinknek a kisebbségekkel szembeni gyűlöletét és leszámolási hajlamát konstruktívan kell kihasználni”, mivel „Meglehet, soha többé nem nyílik ilyen lehetőségünk, hogy etnikailag tiszta államot teremtsünk magunknak. Államunk minden nagyobb jelenlegi problémája, legyen az nemzeti-politikai, szociális vagy gazdasági, többé-kevésbé várhat egy későbbi megoldásra.”

A délvidéki Guernica

Még kéjes álmában sem gondolhatta Vasza Csubrilovics, hogy a csetnikekkel jócskán kibővült szerb-jugoszláv partizán sereg „kotta szerint” valósítja meg a Délvidéken (Vajdaságban) azt, amit ő papírra vetett. Ez olyannyira így volt, hogy egyes településeken már a velük szövetséges Vörös Hadsereg alakulatai állították le az elsősorban a magyarságot érintő partizánvérengzést. Elképzelhetetlen, hogy milyen lehetett az a vérgőzös infernó, ami már az oroszoknak is sok volt!

Az 1945 után létrejött új Jugoszlávia maximálisan hálás volt Csubrilovicsnak, aki nem véletlenül először földművelési miniszter lett (1945–46), majd az erdészeti tárcát vezethette 1950-ig úgy, hogy közben párhuzamosan a Bölcsészkar dékánja is lett, egyben a belgrádi egyetem főfelügyelője (komesar), aki a szocialista-kommunista átalakulást-átalakítást levezényelte. Ezek után lett akadémikus és alapíthatott 1970-ben Belgrádban Balkanológiai Intézetet (Balkanoloski Institut). Minden létező magas rangú jugoszláv kitüntetést megkapott. Tíz évvel élte túl Titót, s 1990 nyarán, 93 évesen úgy hunyt el Belgrádban, hogy életének utolsó négy évében még gyakran hallhatta és láthatta Szlobodan Milosevicset.